Utbildningsutskottets betänkande

1981/82:7

om anslag på tilläggsbudget I (prop. 1981/82:25)

NIONDE HUVUDTITELN

1. **Kommittéer m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens i proposition 1981/82:25 bilaga 6 (utbildningsdepartementet) under punkt 1 (s. 39–40) framlagda förslag och hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1981/82:25 har anmälts om inrättande av en tjänst som generaldirektör,
2. att riksdagen till *Kommittéer m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.

2. **Fortbildning m. m.** Utskottet har ingenting att erinra mot vad som anförts och föreslagits under punkt 7 (s. 43–45) och hemställer

1. att riksdagen lägger till handlingarna vad som anmälts i proposition 1981/82:25 om omfördelning av medel inom anslaget Fortbildning m. m. från reaktiveringskurser till datafortbildning,
2. att riksdagen godkänner att viss utbildning av högskolans lärare inom dataområdet bekostas av medel ur anslaget Fortbildning m. m.,
3. att riksdagen till *Fortbildning m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 600 000 kr.

3. **Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt 8 (s. 45–49, 64–77) och hemställer

att riksdagen bemyndigar regeringen att, såvitt gäller skyldigheten för staten att utge ersättning för kopiering, godkänna avtalet om kopiering i skolorna och högskolorna.

4. **Bidrag till driften av grundskolor m. m.** Regeringen har under punkt 9 (s. 49–50) föreslagit riksdagen att godkänna vad som i propositionen har förordats i fråga om statsbidrag till Waldorfskolor.

Utskottet

I propositionen anges att det läsåret 1980/81 fanns nio inte statsunderstödda Waldorfskolor. Det sammanlagda antalet elever vid skolorna uppgick samma läsår till 1 043.

Den ekonomiska situationen för skolorna är enligt föredragande statsrådet bekymmersam. Verksamheten vid skolorna har medfört ett underskott om 1 132 000 kr. Av propositionen framgår att skolorna har uppgivit att flera av dem sannolikt måste upphöra med sin verksamhet. Detta kommer enligt föredragande statsrådet att leda till ökade kommunala och statliga kostnader, eftersom eleverna befinner sig i skolpliktig ålder och kommer att gå till det allmänna skolväsendet vid en avveckling av skolorna.

Med hänsyn till de särskilda omständigheter som föreligger finns det enligt föredragande statsrådet skäl att lämna ett särskilt bidrag för budgetåret 1981/82. Bidraget bör utgå med 800 000 kr. och fördelas mellan skolorna av skolöverstyrelsen (SÖ) med hänsyn till deras redovisade underskott.

Utskottet vill i nu förevarande ärende anföra följande.

Frågan om statsbidrag till skolor med enskild huvudman på grundskolenivå, däribland Waldorfskolorna, behandlas i ett i maj 1981 avlämnat delbetänkande (Fristående skolor för skolpliktiga elever, SOU 1981:34) från kommittén (U 1979:13) angående skolor med enskild huvudman (SEH-kommittén). Kommitténs förslag bereds f. n. inom regeringskansliet. Utskottet har erfarit att regeringen avser att lägga fram förslag i frågan under våren 1982.

Utskottet finner i likhet med föredragande statsrådet skäl att överväga ett särskilt bidrag till Waldorfskolor budgetåret 1981/82 i avvaktan på ställningstagande till SEH-kommitténs förslag. Syftet med bidraget skall vara att rädda de Waldorfskolor från nedläggning vilka nu hotas därav på grund av en alltför ansträngd ekonomi. Utskottet förutsätter att SÖ före fördelningen av bidraget gör sig underrättad om varje berörd skolas verkliga ekonomiska situation. Bidraget bör utgå till de skolor som SÖ bedömer vara i så stort behov av stöd att de annars skulle löpa risk att avvecklas. Regeringen bör för ändamålet disponera högst 800 000 kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen godkänner vad som i proposition 1981/82:25 har förordats i fråga om statsbidrag till Waldorfskolor.

5. **Bidrag till driften av gymnasieskolor.** Regeringen har under punkt 10 (s. 51–54) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de grunder för stimulansbidrag för budgetåret 1981/82 som förordats i propositionen,

2. medge att kostnaderna för bidraget ersätts ur anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.

Motionen

1981/82:105 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens hemställan i proposition 1981/82:25 med förslag till tilläggsbudget I, vad avser bilaga 6, punkt 10 Bidrag till driften av gymnasieskolor.

Utskottet

Riksdagen beslutade vid föregående riksmöte om ett tillfälligt stimulansbidrag till utbildning inom industri- och hantverk i gymnasieskolan (mot. 1980/81:2192, UbU 1980/81:41, rskr 1980/81:405). Förslag om bidragets storlek och om erforderliga medel för budgetåret 1981/82 borde regeringen lägga fram i sin proposition med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82.

I nu föreliggande proposition föreslås att ett tillfälligt stimulansbidrag bör utgå för sådana platser som tilldelas kommuner ur gymnasieskolans s. k. stora ram på framställning som gjorts efter utgången av maj månad 1981. Bidraget bör avse sådana anordnade platser som tas i anspråk. Föredragande statsrådet föreslår att bidraget bör ugöra 1 500 kr. per elev. Medelsbehovet för ändamålet beräknas till 4,5 milj. kr.

I motion 1981/82:105 yrkas avslag på regeringens hemställan. Motionärerna anför bl. a. att förslaget inte förbättrar utbildningen ens i den begränsade meningen att resultatet skulle passa näringslivets efterfrågan.

Utbildningsutskottet uttalade i sitt betänkande 1980/81:41 att det fanns skäl för att inom gymnasieskolans sektor industri och hantverk tillfälligt införa ett stimulansbidrag till kommunerna. Utskottet har inte funnit anledning att ändra uppfattning på denna punkt. I detta sammanhang vill utskottet betona det angelägna i att särskild uppmärksamhet ägnas åt åtgärder för flickor, då dessa mest drabbas av arbetslöshet. Riksdagen bör med avslag på motion 1981/82:105 godkänna de grunder för stimulansbidrag för budgetåret 1981/82 som regeringen föreslagit samt medge att kostnaderna för bidraget ersätts ur anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1981/82:105 godkänner de grunder för stimulansbidrag för budgetåret 1981/82 som förordats i proposition 1981/82:25,
2. att riksdagen medger att kostnaderna för bidraget ersätts ur anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.

6. **Lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt 11 (s. 54–57) och hemställer

att riksdagen godkänner vad som i proposition 1981/82:25 förordats i fråga om besparingar av lokalkostnader m. m. vid högskoleenheterna.

7. **Svenskt deltagande i nytt projekt inom den europeiska organisationen för kärnforskning (CERN).** Utskottet har ingenting att erinra mot vad som anförts under punkt 12 (s. 57–61) och hemställer

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anmälts i proposition 1981/82:25 om fortsatt svenskt deltagande i CERN:s verksamhet.

8. **Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.** Regeringen har under punkt 13 (s. 61–62) föreslagit riksdagen att godkänna vad som i propositionen förordats i fråga om höjning av statsbidragsbeloppet till undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

Motionen

1981/82:108 av Bengt Wiklund (s) och Helge Hagberg (s) vari yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att föra över timmar från den lagbundna undervisningen i svenska språket för invandrare till den icke-lagbundna undervisningen.

Utskottet

Sedan förhandlingar mellan Folkbildningsförbundet och Svenska fackläraförbundet beträffande anställnings- och lönevillkor för cirkelledare i svenska språket m. m. nu slutförts föreslår regeringen att bidraget till cirkelledararvode skall höjas med 3:95 kr. per studietimme och bidraget till lönebikostnader med 0:35 kr. per studietimme fr. o. m. den 1 juli 1981. Det totala bidraget per studietimme blir 142:40 kr. för undervisning som ges enligt 1972 års lag om undervisning av anställda invandrare, s. k. lagbunden undervisning, och 128:40 kr. per studietimme för övrig invandrarundervisning. Den totala kostnaden för höjningarna beräknas till ca 3,5 milj. kr. för budgetåret 1981/82.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de av regeringen föreslagna höjningarna av bidragsbeloppen till undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

I samband med medelsberäkningen för undervisning i svenska språket för invandrare anges varje år ramar för det högsta antal studietimmar undervisningen får omfatta. För föregående budgetår godkände riksdagen först att 400 000 studietimmar skulle få användas för den lagbundna undervisningen och 450 000 studietimmar för övrig invandrarundervisning (prop. 1979/80:100, UbU 1979/80:23 p. 5, rskr 1979/80:258). Mot bakgrund av att antalet använda timmar inom ramen för den lagbundna undervisningen kraftigt understigit det beräknade antalet och att efterfrågan på övrig undervisning överstigit antalet medgivna timmar föreslog regeringen i proposition 1980/81:125 med förslag till tilläggsbudget III för budgetåret

1980/81 att ramen för lagbunden undervisning skulle minskas från 400 000 till 150 000 studietimmar och ramen för övrig invandrarundervisning ökas från 450 000 till 525 000 studietimmar. Riksdagen godkände de föreslagna ändringarna av ramarna (UbU 1980/81:33 p. 3, rskr 1980/81:387). I proposition 1980/81:138 föreslog regeringen att de justerade ramarna för budgetåret 1980/81 skulle gälla även för budgetåret 1981/82, dvs. 150 000 studietimmar för lagbunden undervisning och 525 000 timmar för övrig undervisning. Riksdagen godkände även detta förslag (UbU 1980/81:34, rskr 1980/81:388).

I motion 1981/82:108 föreslås nu att riksdagen skall bemyndiga regeringen att föra över timmar från den lagbundna undervisningen till den icke-lagbundna svenskundervisningen för invandrare. Motionärerna hänvisar till att ramen för den lagbundna undervisningen hittills inte har utnyttjats medan efterfrågan på övrig undervisning har varit stor. När behov av omfördelning har uppstått har det enligt motionärernas mening tagit alltför lång tid innan regeringen förelagt riksdagen förslag till omfördelning och riksdagen fattat beslut i frågan. Denna tidsutdräkt har försvårat för studieförbunden att tillgodose invandrarnas krav på undervisning.

Utskottet vill erinra om att ramen för den lagbundna undervisningen minskats och ramen för den icke-lagbundna undervisningen ökats föregående budgetår och att dessa nya ramar gäller även för innevarande budgetår. Därigenom har en anpassning till efterfrågan på undervisningen skett. Enligt vad utskottet inhämtat utnyttjades föregående budgetår 136 000 timmar av de 150 000 avsedda för den lagbundna undervisningen och 450 000 av de 525 000 avsedda för den icke-lagbundna undervisningen. Utskottet anser med hänvisning till det anförda att riksdagen bör avslå motion 1981/82:108.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1981/82:25 förordats i fråga om höjning av statsbidragsbeloppet till undervisning för invandrare i svenska språket m. m.,
2. att riksdagen beträffande bemyndigande för regeringen att ändra ramarna för antalet studietimmar i svenskundervisningen för invandrare avslår motion 1981/82:108.

Stockholm den 10 december 1981

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Christina Rogestam (c), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Kerstin Göthberg (c), Ylva Annerstedt (fp), Göran Persson (s), Marie Nordström (fp) och Göran Allmér (m).

Särskilt yttrande (punkt 4)

Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Göran Persson (alla s) anför:

Mot bakgrund av vissa Waldorfskolors svaga ekonomiska ställning och i avvaktan på riksdagens ställningstagande till statsbidrag till enskilda skolor motsätter vi oss inte statsbidrag till de skolenheter som annars skulle löpa risk att avvecklas.

Skolöverstyrelsen bör inför sin fördelning av bidraget inhämta ett mer fullständigt ekonomiskt underlag från Waldorfskolorna än som förelegat för propositionens förslag och utskottets ställningstagande.

Vi vill understryka att bidraget skall uppfattas som ett engångsanslag. Utskottets beslut får inte innebära att det principiella ställningstagandet till enskilda skolor föregrips.